

LLETRES

Escriptors davant el 'Tirant lo Blanc'

PÀGINES 2 I 3

ENTREVISTA

Toni Cucarella: "Si hi ha un vincle amb la literatura són els lectors"

PÀGINA 5

OPINIÓ

Xavi Sarrià escriu sobre la tenacitat i la constància d'Enric Valor

PÀGINES 6 I 7

NOVETATS

Panorama de títols i autors en narrativa i poesia

PÀGINES 8 I 10

Sis segles després de Martorell

Les lletres valencianes mostren la seua vitalitat en la Fira del Llibre quan fa ja sis-cents anys del gran autor clàssic

Escriptors davant el 'Tirant'

Els narradors i narradores valencians reflexionen sobre l'obra de Joanot Martorell

XAVIER ALIAGA

A més d'un gran expositor de novetats i un contenidor considerable d'activitats paraliteràries, la Fira del Llibre que comença avui a València pot ser també una bona excusa per a reflexionar sobre el fet literari i sobre aquelles obres que han marcat una època i que, malgrat que passen els fulls del calendari, en mantenen la vigència. I l'obra narrativa per excel·lència de la nostra literatura, *Tirant lo Blanc*, de Joanot Martorell, és una de les fites claus per a entendre una cultura. *Quadern* ha volgut que un grapat dels nostres narradors i narradores, alguns amb relació directa amb l'univers de l'obra i l'autor, uns altres amb obres vigents que formaran part del mostrari de la Fira, reflexionen a la seua manera sobre l'impacte personal i literari d'aquesta obra. El resultat és divers: records associats a viatges, a lectures iniciàtiques, o a accessos més formats i assenyats, relacions editorials amb el volum, reflexions sobre la volada de la prosa de Martorell, sobre la modernitat del llibre. Fins i tot una carta a l'autor en rigorosa "valenciana prosa". El *Tirant* i els nostres lletraferits.

>> **Elvira Cambrils** (Pego, 1955), s'estrenà com a novel·lista amb *El bes de l'aigua* (Edicions del Bullent, 2010).

"El *Tirant* estava a punt de complir 500 anys quan ens vam deturar a prop d'una de les torres de la muralla de Bizanci, a la riba dreta del Corn d'Or, per a evocar les aventures del cavaller. Havíem recorregut la gran avinguda paral·lela al canal entre tocs de clàxon i frenades brusques a causa dels malabarismes dels taxis grocs que s'esmunyien d'un carril a l'altre. El trànsit era bulliciós, bigarrat, ple d'olors, com la vida d'Istanbul. Plaerdemavida i Carmesina van surar alegres del llibre sense importar-nos les mirades encuriosides dels transeünts. Amb el temps, *Tirant lo Blanc* quedaria unit a la vella torre de Constantinoble i, tocada per la mateixa dèria que Joanot Martorell, aquesta escena s'escolaria en la ficció".

>> **Enric Lluch** (Algemesí, 1949). Autor de narrativa infantil i juvenil, el seu darrer llibre és la novel·la per a adults *Després del silenci* (Onada Edicions, 2010).

"No vaig tenir ocasió de conèixer, ni de menut ni de jove, l'obra de Martorell. Eren altres temps. Molts anys després vaig saber de l'existència dels nostres clàssics i vaig poder llegir, en original —que ja és tenir valor—, els primers capítols del *Tirant*. Reconeix que em vingué ample. Quan la maduresa m'ho va permetre, a més de les malediccions envers les persones que m'havien negat el coneixement dels nostres autors, vaig

poder enfonsar-me en la lectura pausada —i adaptada— de la novel·la. I de sobte vaig descobrir que, tot i no haver tingut l'oportunitat de llegir-la amb anterioritat, la seua influència m'havia arribat, filtrada, a través de molts d'aquells autors que havia llegit i que, segurament, havien tingut l'ocasió de beure d'unes fonts originals que a mi em negaren".

>> **Francesc Mompó** (L'Olivera, 1955) Autor de narrativa juvenil i poeta, el seu darrer llibre és el poemari *De la fusta a l'aigua* (Onada, 2011).

"Hi ha tres obres que considere que qualsevol valencià amb un poc de formació no pot deixar de llegir al llarg de la vida: *El llibre dels feyts*, la poesia d'Ausiàs March i el *Tirant lo Blanc*. Dels dos primers no toca parlar avui, però del tercer enfilaré l'agulla amb algunes coses que em cridaren l'atenció. Confessaré que, quan em vaig acarar a la lectura d'aquesta cavalleresca novel·la, jo ja tenia un bon bagatge per a poder extraure'n el suc. Tot i això, per damunt de l'aparent fosc del llenguatge medieval, m'agradaria destacar la frescor casolana que desprén la prosa de Martorell. Tot el llibre està jaspiat per

"Amb el temps, 'Tirant lo Blanc' quedaria unit a la vella torre de Constantinoble"

"La seua influència m'havia arribat, filtrada, a través de molts autors que havia llegit"

"Crec que és el gran llibre, el llibre estendard de la nostra cultura"

una paremiologia actual que sempre fa olor de la teua terra. A tall d'exemple en traslladaré dos o tres: 'On hi ha amics no calen estovalles', parlant de la cota d'armes —peça de vestir per a la batalla—, 'la de Diafebus era tota brodada de cascalls, e deia lo mot: Lo que a altri fa dormir a mi desperta', 'Quan u no vol, dos no es discorden'".

>> **Silvestre Vilaplana** (Alcoi, 1969) és autor de la novel·la històrica *L'estany de foc* (Bromera, 2010) i de la biografia de Joanot Martorell *Un cavaller sense fronteres* (Bromera, 2010).

"Crec que el *Tirant* és el gran llibre, el llibre estendard de la nostra cultura. D'entrada, perquè és la novel·la que demostra que tenim una llengua amb què

fa 600 anys ja es podia elaborar una obra mestra de la literatura universal. Una obra que, a més, ha sigut i és capaç d'influir en els creadors més destacats de tot el món. I aquesta esplendor indiscutible continua sent motiu d'orgull, fins i tot en una

cultura com la nostra avesada a menysprear el que és propi. A més, crec que el *Tirant* té la virtut que sempre et fa sentir la seua grandesa, fins i tot en la lectura de cada petit detall de la novel·la i siga quin siga el punt de vista des del qual t'hi apro-

pes. El *Tirant* no et decep mai".

>> **Andreu Sevilla** (València, 1963). Autor de la novel·la de ficció històrica al voltant del Tirant *La penombra de la coloma* (Autoedició, 2010).

"Si no sabérem que és real i

ben real, el Tirant semblaria tret d'una fantàstica bibliografia de Borges. Escrit en una llengua minoritària (a partir d'una suposada traducció al portugués d'un original anglès), sobrevisqué a la vida atzarosa de l'autor, que se'n va desprendre abans de morir. Dormí al calaix d'un prestador lletraferit (que es decidí a imprimir-lo, però no arribà a veure'l), exposat a l'oblit i a maniobres apòcrifes, origen d'apassionants debats sobre la seua autoria. Editat ple de pistes falses, és un compendi de citacions i plagis genero-

sos d'altres llibres (les cròniques, Lull, March, Corella, etc.) que ens obliga a llegir d'una altra manera (com Kafka els seus precursors, segons l'escriptor argentí), i va inspirar a Cervantes i a Shakespeare dues obres memorables. Aqueix llibre vetust, viu i enigmàtic, és, ahora, el nostre llibre més modern, i val, per si mateix, tota una literatura".

>> **Manel Alonso** (Puçol, 1962) Poeta i narrador, el seu darrer llibre és el recull de relats Els somriures de la pena (Onada, 2011).

"Un exemplar de la novel·la *Tirant lo Blanc* presideix l'entrada de ma casa. Quan m'acoste al *Tirant lo Blanc* m'agrada assaborir amb delectança la seua prosa, descobrir i redescobrir lèxic i els girs del llenguatge que empra. També m'atrau en gran mesura la relació que Joanot Martorell crea entre els diversos protagonistes de la novel·la, m'encanta la humanitat que traspuen alguns dels personatges, gaudisc d'allò més

filològica del text que es feia des de València. Abans només hi havia l'edició incunabile, la de Palàcios—lavors inacabada—i la paleogràfica de Cabanes. D'altra banda, més recentment vaig haver d'editar, també, la versió castellana que es publicà a Valladolid, el 1511. Però, a banda d'aquestes

"Si no sabérem que és real, semblaria tret d'una fantàstica bibliografia de Borges"

"Una novel·la que és totes les novel·les possibles"

"La seua lectura és un viatge a una infantesa inexistent"

vigent que és, ahora, un compendi completíssim del món i l'època en què va ser escrit; una narració que combina estils coetanis i n'anticipa de nous. I que no sols alberga gèneres distints, sinó també, en algun cas, en fa la crítica. Un text, sobretot, que, cada volta que hi torne, em fa regals nous. Una novel·la que és totes les novel·les possibles".

>> **Raquel Ricart** (Bétera, 1963). Per la seua darrera novel·la, *Les ratlles de la vida* (3i4), va guanyar el premi Andròmina dels Octubre.

"M'hauria agradat llegir *Tirant lo Blanc* amb onze anys o dotze. Llavors hauria viatjat pel mapamundi buscant l'illa de Rodes, hauria entrevist en els meus somnis desperts, arrebossada al llit mentre m'adormia, aquells palaus tan ben descrits, les estances, els vestits, les cerimònies, les justes, les batalles voluntàries i les necessàries, a camp clos, a camp obert, en alta mar. Hauria patit amb cada ferida de *Tirant*, m'hauria enamorat del cavaller i hauria volgut ser Carmesina. Dels meus ulls haurien destil·lat vives llàgrimes en llegint que el Gran Caramany lligava una corda d'or i seda al coll de la seua filla i la llançava al mar amb la capsa de les joies. Llavors hauria deixat d'entendre moltes coses, és clar, jocs de paraules, ironies, referents literaris. Però el record d'aquelles nits de vives imaginacions m'haurien fet tornar al *Tirant*, de tant en tant. Per això la seua lectura és un viatge a una infantesa inexistent, a un territori semblant al dels somnis, on tot s'esdevé possible".

>> **Salvador Company** (València, 1970) Professor de literatura i novel·lista. Amb *Silenci de plom* (Edicions 62, 2008) va guanyar el premi Joanot Martorell.

"Mossèn Martorell: Quan encara era un jovecell e vós tan mort com ara, s'esdevingué que en unes bodes gens sordes, enmig de rics paraments e taules ben servides de moltes e diverses viandes, un cavaller e ensems regidor de cultura dix per la sua gorja folles paraules e orades sentències sobre lo vostre llibre famós. Una, però, era certa: vós dèieu haver-lo escrit—traduït, si haguéssim de creure la vostra dedicatòria—en llengua vulgar valenciana. Aprés una bella estona—havia jo romàs en silenci—, li demaní com era que en ell hi havia mots tan bells e catalanescs com *llur*, *petit* o *sortir*. Mes lo regidor ni contestà ni callà, e jo, ja fart, li dix si per ventura havia obert mai lo dit llibre, e ben tost respongué en estil de semblants paraules:

—No, però no em cal obrir-lo per a saber que tinc raó!
Trameteu-li, us ho pregue, una lletra de batalla".

ASSAIG

Joanot Martorell en el seu temps

JOANOT MARTORELL. UN CAVALLER SENSE FRONTERES
Silvestre Vilaplana. Edicions Bromera. Alzira. 128 pàgines

Una aproximació a la figura històrica de l'autor del *Tirant lo Blanc* permet acostar-se al singular context de la ciutat valenciana del segle XV. Vilaplana hi cerca també els components autobiogràfics del llibre, derivats de la condició cavalleresca de Martorell.

NOVEL·LA

Un llibre meravellós

TIRANT LO BLANC

Joanot Martorell. La Magrana. Barcelona, 2010. 960 pàgines

Joanot Martorell va obrir la porta a una nova manera de narrar. El seu *Tirant* se situa en el llindar de la novel·la moderna i fa de les batalles, aventures i amors del cavaller valencià una referència ineludible. Víctor Labrado és el responsable d'aquesta edició.

ASSAIG

Vindicació d'una obra universal

LLETRA DE BATALLA PER TIRANT LO BLANC

Mario Vargas Llosa. Edicions 62. Barcelona, 2010. 88 pàgines

La contribució impagable de Vargas Llosa al reconeixement internacional del *Tirant lo Blanc* com la primera gran novel·la moderna, en l'estirp dels "suplantadors de Déu", com anomena els grans novel·listes posteriors, parteix d'aquest enèrgic text.

CATÀLEG

En el naixement d'una nova època

JOANOT MARTORELL I LA TARDOR DE LA CAVALLERIA
Consorti de Museus. València, 265 pàgines

Amb motiu del 600 aniversari del naixement de Joanot Martorell, el Consorci de Museus de la Generalitat Valenciana va organitzar una exposició sobre l'autor del *Tirant Lo Blanc*, la decadència de cavalleria i el naixement d'una nova època.

A l'esquerra, una lectora consulta el llibre que Silvestre Vilaplana ha publicat sobre Joanot Martorell i el seu temps. A la dreta, les planes obertes d'una edició del *Tirant lo Blanc*. / JESÚS CÍSCAR

dels jocs d'amor i d'erotisme que recrea, més que de les escenes de lluita i de batalla. Al principi la meua relació amb ell era una mica tortuosa, però a mesura que com a lector he crescut he anat sentint-me més còmode llegint-lo i de tant en tant pren en mi el desig de llegir algun passatge en veu alta i l'agafe entre les mans. També m'agrada acostar-me a l'obra del cunyat; ho faig més sovint, sóc un enamorat dels nostres clàssics".

>> **Vicent Josep Escartí** (Algemesí, 1964), professor i novel·lista, especialitzat en l'època medieval, la seua darrera obra és *L'abellerol mort* (Bromera, 2009).

"Amb el *Tirant* m'uneixen diferents episodis de la meua vida. El primer, una lectura de l'edició de Barcino, quan encara tenia 17 anys. Després, l'any 1989-1990 em vaig ocupar de fer, juntament amb Albert Hauf, la primera edició

tasques de relació autor/editor, és evident que l'influx de Martorell es pot trobar no sols en la meua obra com a estudiós, amb diferents estudis sobre el *Tirant* i el seu món, sinó també en la meua obra literària, on reconec que hi ha més d'un episodi inspirat directament en aquella gran novel·la de cavalleries que sempre fa de bon llegir".

>> **Vicent Usó** (Vila-real, 1963). Novel·lista, la seua darrera novel·la és *El músic del bulevard Rossini* (Proa, 2009). El seu darrer llibre és l'obra col·lectiva *Subsòl* (Bromera, 2010).

"Vaig acostar-me per primera vegada al *Tirant lo Blanc* com una reivindicació. Necessitava conèixer de primera mà aquell clàssic que l'educació franquista—estricta-ment castellana—m'havia ocultat. I em vaig trobar un llibre que respon a l'etiqueta de clàssic en molts sentits: un relat de lectura perfectament